DEERLIJK

PLADIJSSTRAAT

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

BART BOT
ARCHEOLOGIE

Titel: **Archeologienota Deerlijk Pladijsstraat**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot**

Advies specialisten: **/**

Wetenschappelijke advisering: **/**

Projectcode bureauonderzoek**: 2018D307**

Locatiegegevens: **Provincie West-Vlaanderen, Deerlijk, Pladijsstraat 215-219**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xmax, ymax; xmin, ymin: 79777, 168793; 79674, 168715**

Kadastergegevens: **Deerlijk, Afdeling 2, Sectie E, Perceelnrs. 239A (deels), 236A (deels), 148D2 & 148Z**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), opdrachtgever**

Plaats en datum: **Ledeberg, 11/11/2020**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.
Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

1. Inleiding ---- 4
1.1. Onderzoeksopdracht ---- 4
1.2. Wettelijk kader ---- 5
1.3. Randvoorwaarden ---- 5
2. Onderzoeksmethode ---- 6
2.1. Motivering ---- 6
2.2. Organisatie ---- 6
3. Aanleiding ---- 7
3.1. Huidige toestand ---- 7
3.2. Geplande werken ---- **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
3.3. Impactbepaling van de geplande werken ---- 9
4. Assesmentrapport ---- 10
4.1. Topografische situering ---- 10
4.2. Landschappelijke situering ---- 12
4.3. Bodemkundige situering ---- 14
4.4. Geologische situering ---- 15
4.5. Historische situering ---- 19
4.6. Archeologische voorkennis ---- 28
5. Synthese ---- 31
5.1. Archeologisch verwachtingspatroon ---- 31
5.2. Afweging geplande werken vs verder onderzoek ---- **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
5.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem- **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
5.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem---- **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
5.5. Onderzoeksvragen ---- 32
6. Besluit ---- 33
7. Bibliografie ---- 34
8. Figurenlijst ---- 34

1. INLEIDING

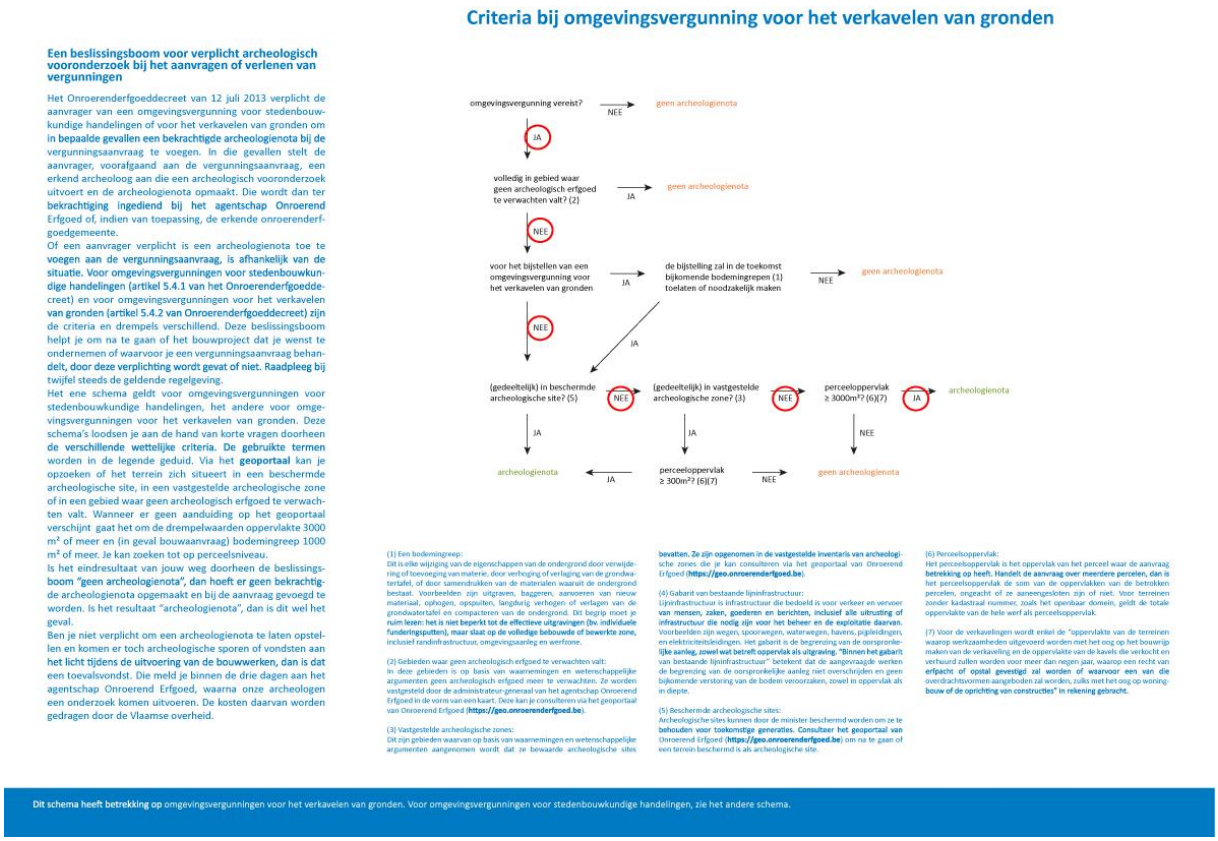
1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Deerlijk Pladijsstraat.
Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.
Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota[1] wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 3911m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen.

Figuur 1 Beslissingsboom bij het verkavelen van gronden. (bron: Onroerend Erfgoed)

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

[1] Er werd reeds een archeologienota opgemaakt met betrekking tot deze omgeviongsvergunningsaanvraag. Deze archeologienota betreft een correcte m.b.t. de contouren van het plangebied. Deze contouren werden verkleind waarbij het projectgebied nu een oppervlakte heeft van 3911m² i.p.v. 5222m².

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen om de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt[2]. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius[3], een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)[4] geraadpleegd.

Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

[2] https://www.geopunt.be/kaart

[3] https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] https://cai.onroerenderfgoed.be/

3. AANLEIDING

3.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANDE WERKEN

Het plangebied bevindt zich te Deerlijk (provincie West-Vlaanderen) en heeft een oppervlakte van circa 3911m². Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland. De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot het verkavelen van gronden. In totaal zullen 6 loten worden verkaveld met een oppervlakte variërend tussen 476m² en 887m². Een nieuwe wegenis zal het plangebied in twee ongelijke helften verdelen waarbij 4 loten aan de westelijke zijde en 2 loten zich aan de oostelijke zijde zullen bevinden.

Figuur 2 Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (rood kader) (bron: geopunt).

Figuur 3 Uitsnede uit het verkavelingsplan. (bron: opdrachtgever)

3.2. IMPACTBEPALING VAN DE GEPLANDE WERKEN

De werken zullen een grote impact hebben op de ondergrond: het graven van de funderingen, de aanleg van diverse nutsleidingen, zwaar rollend verkeer binnen het plangebied. Al deze elementen zullen er voor zorgen dat het eventuele aanwezige archeologische erfgoed grondig verstoord zal worden.

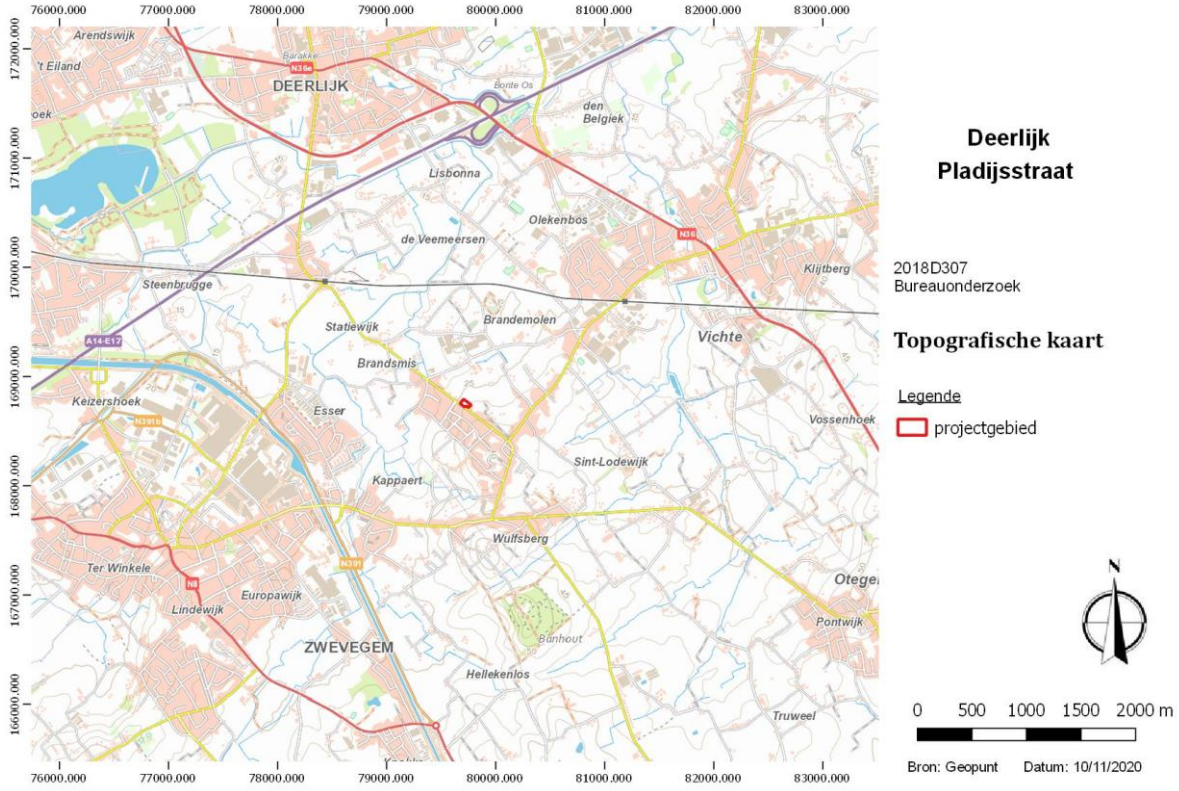
4. ASSESMENTRAPPORT

4.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het projectgebied bevindt zich te Deerlijk. De gemeente ligt in het zuidoostelijke deel van de provincie West-Vlaanderen. Meer specifiek ligt het projectgebied in de parochie Sint-Lodewijk, een deelgemeente van Deerlijk. Het projectgebied ligt ten oosten van Kortrijk, op circa 7km van het centrum van Kortrijk en 3km ten zuiden van het centrum van Deerlijk. Deerlijk grenst aan de gemeenten Harelbeke, Waregem, Anzegem en Zwevegem. Het projectgebied grenst ten zuiden aan de Pladijsstraat.

Kadastraal is het projectgebied terug te vinden onder: Deerlijk, Afdeling 2, Sectie E, Perceelnrs. 239A (deels), 236A (deels), 148D2 & 148Z.

Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied onderverdeeld in hoofdzakelijk een witte kleur zijnde akkerland.

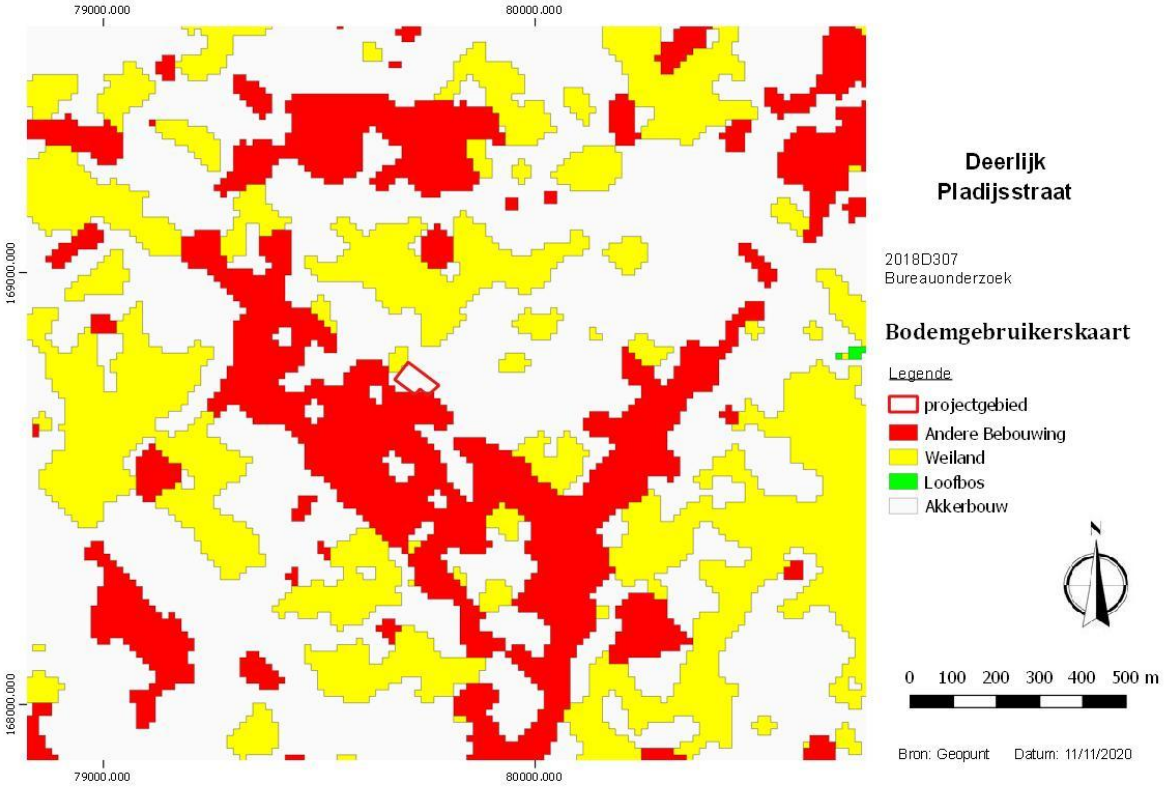
Figuur 4 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI)

Figuur 5 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI)

Figuur 6 Kadasterplan met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt)

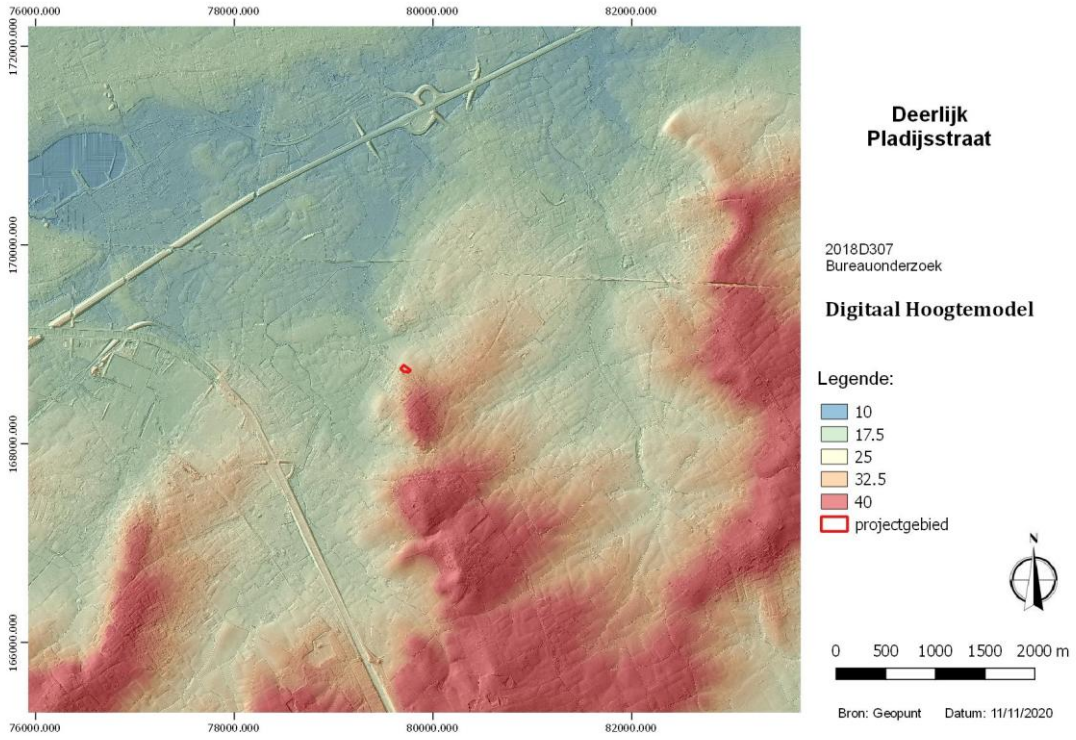
Figuur 7 Bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

4.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING

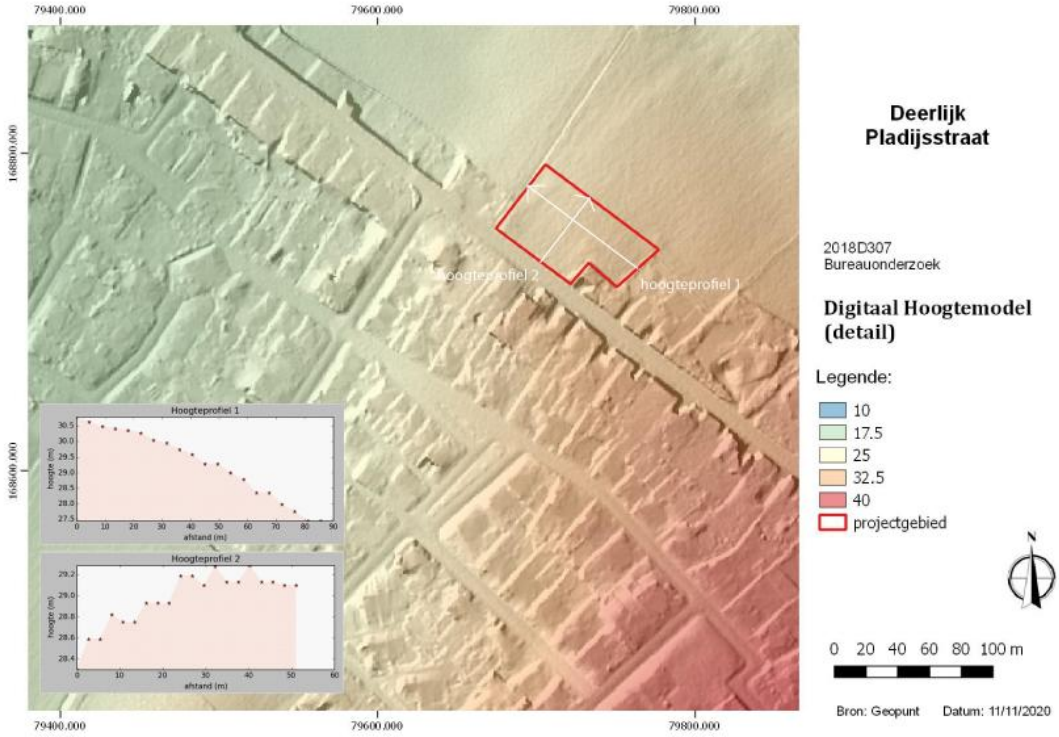
Deerlijk ligt op de grens van de Vlaamse zandleemstreek tussen Kortrijk en Waregem. Het landschap is licht golvend met hoogtes die variëren van ongeveer 14m in de Gavervlakte tot bijna 50m in het zuiden ter hoogte van Sint-Lodewijk. Het grootste gedeelte van het grondgebied bevindt zich tussen de hoogtelijnen van 15 en 20 meter.

Het plangebied situeert zich nog net op een noordelijke uitloper van een heuvelrug gelegen tussen Kortrijk, Zwevegem en Anzegem. Op het Digitaal Hoogtemodel is duidelijk te zien dat Deerlijk zelf beduidend lager gelegen is. Het plangebied helt sterk richting het zuidoosten, van +27,5m TAW naar +30m TAW. De Slijpbeek loopt circa 1km ten noordwesten van het plangebied. De Gaverbeek loopt op 2km ten noordwesten van het plangebied, ook de Kasselrijbeek loopt op ongeveer 2km ten oosten van het plangebied.

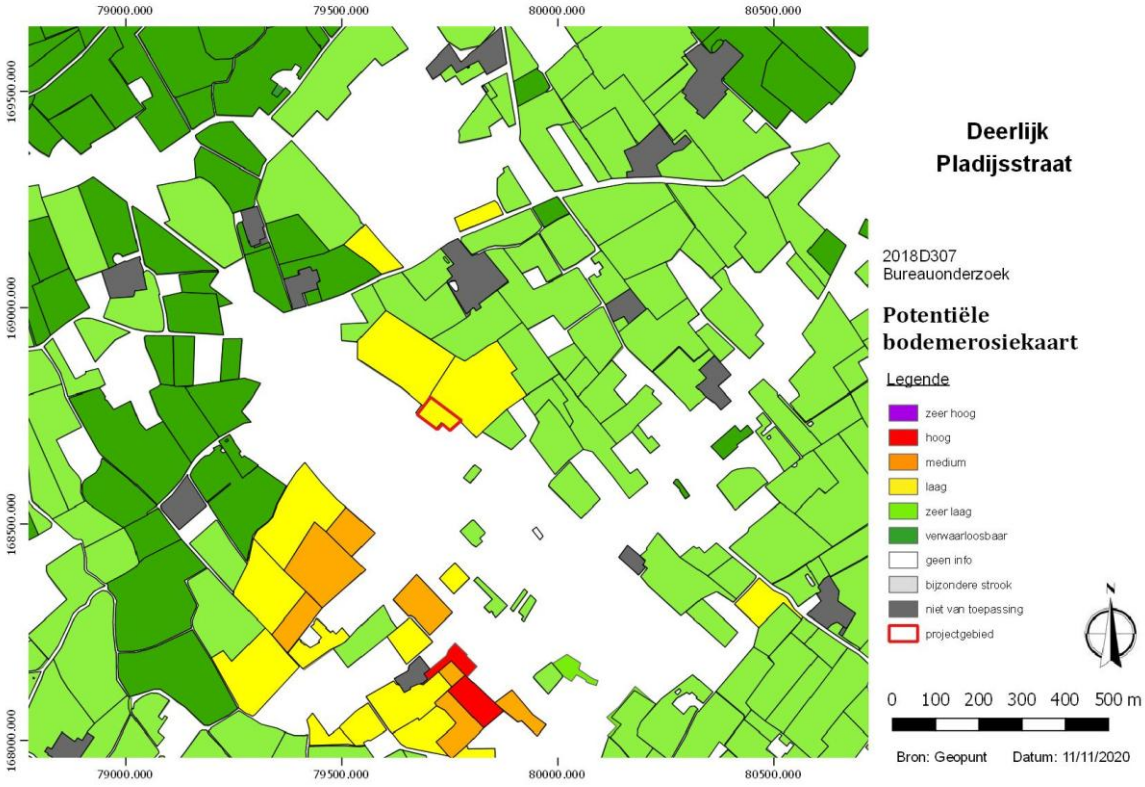
De bodemerosiekaart is ter hoogte van het plangebied geel gekleurd, dit betekent een laag potentieel op erosie.

Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

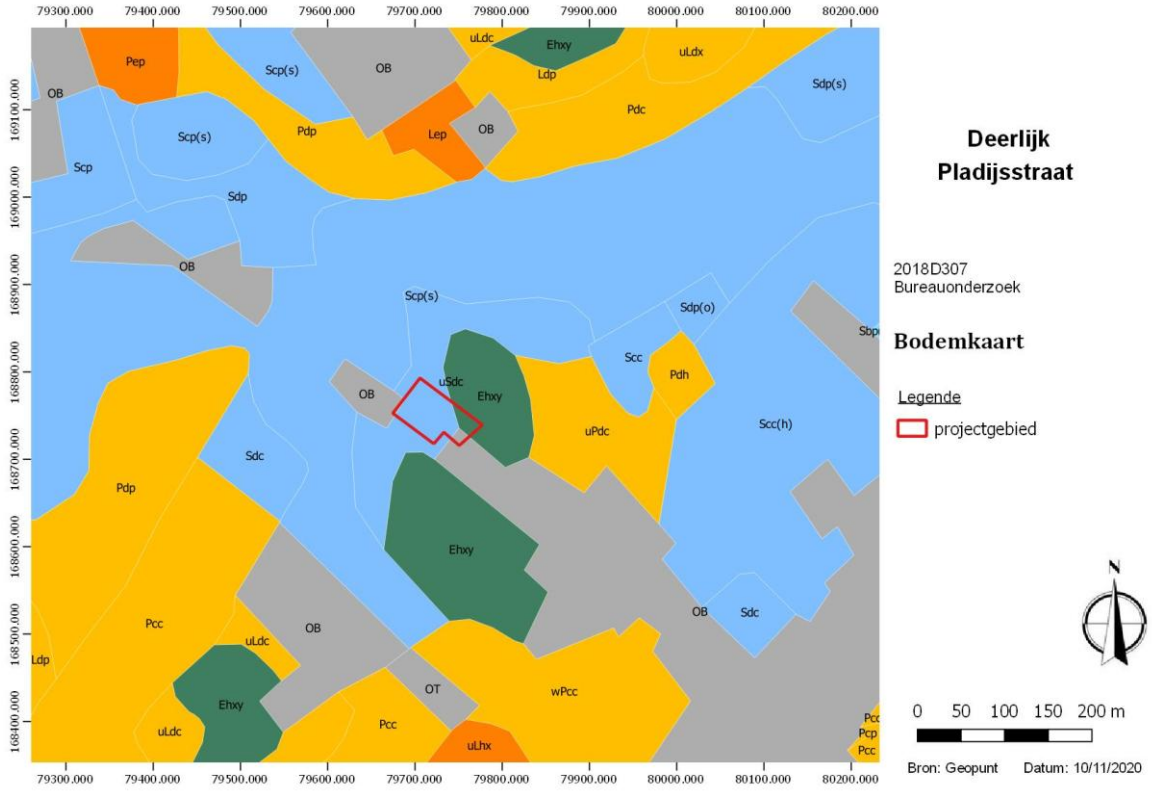
Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt)

Figuur 10 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Het grootste gedeelte van het plangebied staat gekarteerd als **uSdc**. Dit is een matig natte lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De Ap rust meestal op een bruinachtige overgangshorizont. De verbrokkelde textuur B begint meestal op 60cm-80cm, hij is sterk aangetast. In het Prepodzol stadium houdt deze horizont ijzerconcreties in. Roestverschijnselen beginnen tussen 40cm en 60cm. De bodems zijn voldoende vochtig in de zomer, iets te nat in de winter. Het uiterste zuidoosten staat gekarteerd als **Ehxy**. Dit is sterk gleyige kleibodem met een onbepaald profiel. Een klein deel in het zuidoosten staat gekarteerd als OB (bebouwde zone).

Figuur 11 De bodemkaart en situering van het plangebied. (bron: geopunt)

4.4. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.[5]

De Tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Kortrijk Lid van Moen. Het Lid van Moen is opgebouwd uit grijze klei tot silt, kleihoudend en kleilagen.

Ten zuidoosten van het plangebied werd een boring geplaatst kb29d83e-B16. Quartaire afzettingen werden waargenomen tot op ee n diepte van -8,4m onder het maaiveld en bestond uit een afwisseling van zandleem, leem en zand.

[5] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

Vlaanderen
is ondergrond

DOV Boorrapport

Boring

Proefnummer:	kb29d83e-B16	Aanvangsdatum:	06/08/1921
X (mLambert):	80225.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Uitvoeringsmethode:	droge boring
Y (mLambert):	168510.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Diepte (m):	0.00 - 20.60
Z (mTAW):	34.00 (Z_afgeleid van topokaart)	Water op (m):	
Gemeente:	Deerlijk (Deerlijk)		
Uitvoerder:	Spiers-Ronse		
Opmerking:	opdrachtgever : M Toeloose		

Lithologische beschrijving

Auteur(s): Halet, Frans (Belgische Geologische Dienst (BGD)) Betrouwbaarheid: onbekend

Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.80	1.20		Sable demi fin gris brunâtre
1.20	2.15		Limon gris jaunâtre
2.15	5.00		Limon gris pâle
5.00	6.80		Limon jaunâtre
6.80	7.00		Sable gris aggloméré, un peu limoneux
7.00	7.20		Sable gris clair, demi fin, aggloméré
7.20	7.40		Limon sableux à grains rudes, aggloméré
7.40	8.40		Cailloux de silex roulés
8.40	9.00		Argile finement sableuse, jaune
9.00	9.20		Argile grise assez plastique
9.20	12.50		Argile gris bleuâtre, un peu sableuse avec coquilles altérées
12.50	20.60		Argile grise plastique

Gecodeerde lithologie - 29/10/2001

Auteur(s): Onbekend (Envico) Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Kleur	Hoofdgrondsoort	Bijmenging
0.00	1.20	grijsbruin	fijn zand	
1.20	2.15	grijsgeel	leem	
2.15	5.00	lichtgrijs	leem	
5.00	6.80	geel	leem	
6.80	7.00	grijs	zand	weinig leem
7.00	7.20	grijs	fijn zand	
7.20	7.40	onbekend	leem	zand
7.40	8.40	onbekend	silex	
8.40	9.00	geel	klei	fijn zand
9.00	9.20	grijs	klei	
9.20	12.50	blauwgrijs	klei	weinig zand, schelpen
12.50	20.60	grijs	klei	

Formele stratigrafie - 15/06/1995

Auteur(s): De Ceukelaire, Marleen (Universiteit Gent) Betrouwbaarheid: onbekend

Figuur 12 Rapport boring kb29d83e-B16 (bron: dov.vlaanderen.be)

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote

gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.[6] De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.[7]

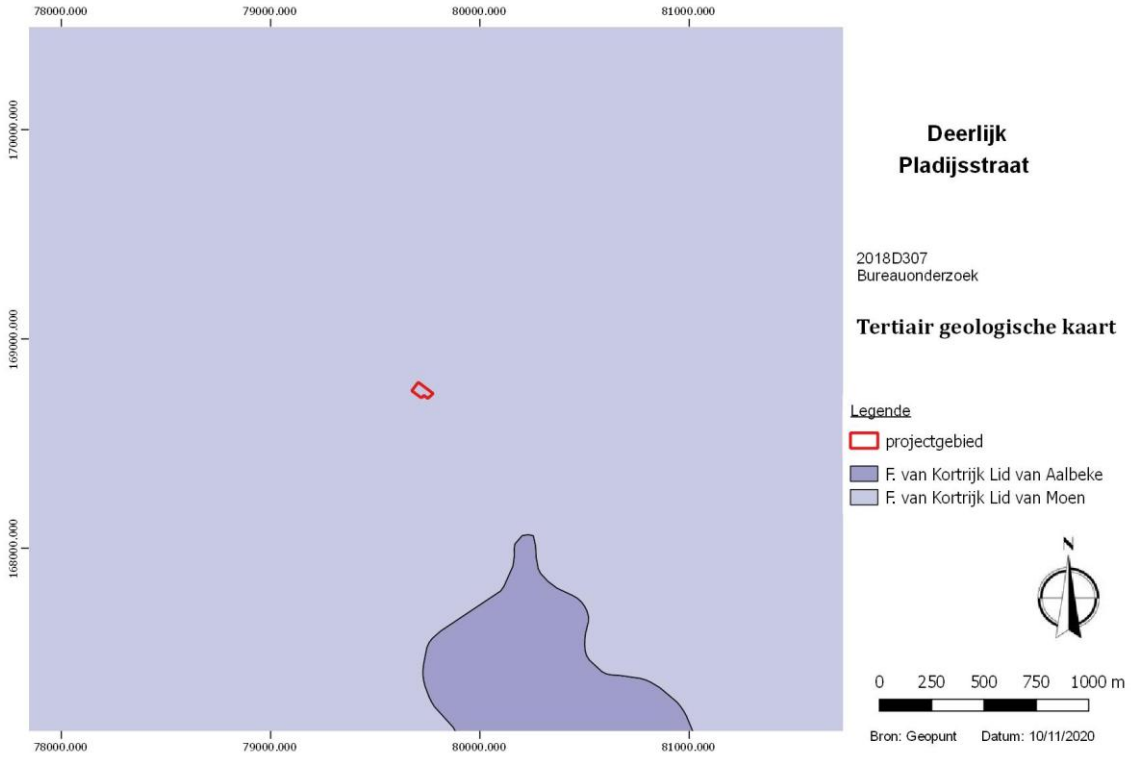
De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 1. Dit houdt in dat er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. De opbouw van dit profieltype is als volgt:

- ELPw: dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Het betreft zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
- HQ: Dit zijn hellingsafzettingen van het Quartair.

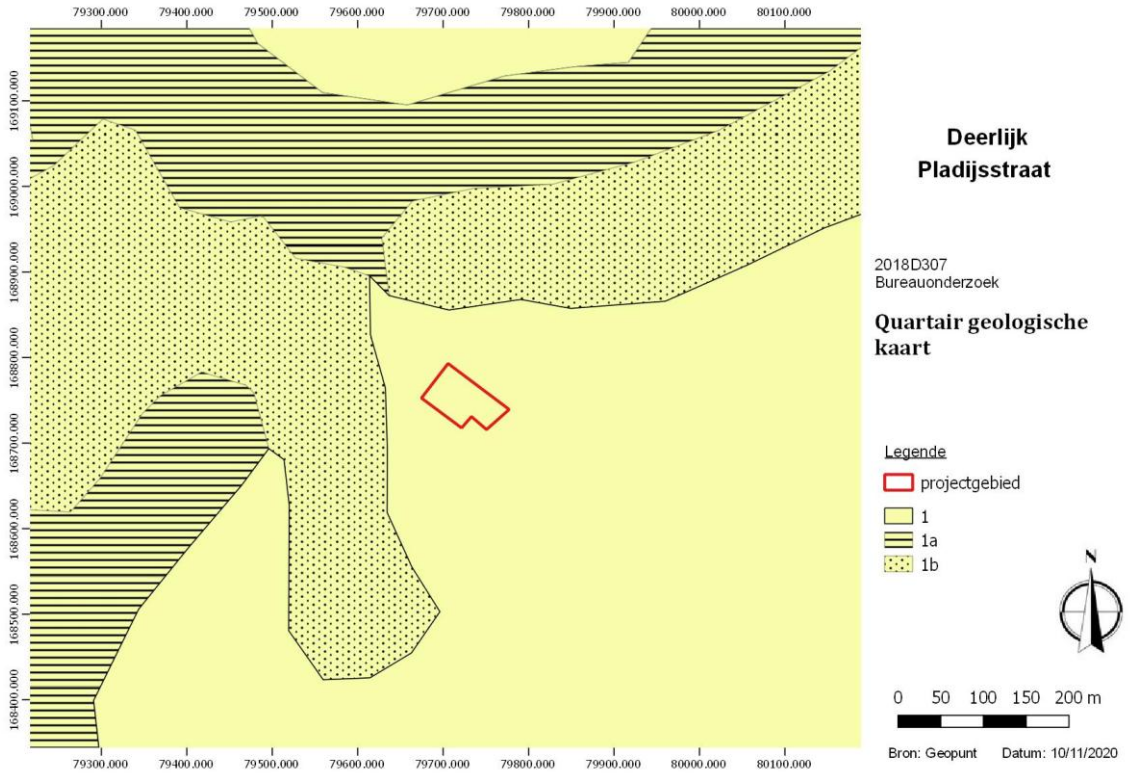
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

[6] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

[7] https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000 DOV, 2019

Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 14 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

4.5. HISTORISCHE SITUERING

4.5.1. ALGEMEEN[8]

Op de zandrug tussen het Medelewoud en de Gaverdepressie loopt de aloude weg van Kortrijk naar Gent via Waregem, dit is de huidige Kortrijkse Heerweg en de Hoog- en Waregemstraat. Op de hoger gelegen droge kouters rond deze weg is ten laatste in de 10de eeuw de nederzetting "Derlike" ontstaan. Het Deerlijkse dorpscentrum zal zich in de daaropvolgende eeuwen ontwikkelen rond de dries van de heerlijkheid Assche, gelegen tussen het "Fruithof", de verdwenen omwalde hofstede van deze heerlijkheid en de kerk. Dat het centrum zich rond deze dries ontwikkelt en niet rond de dries van de dorpsheerlijkheid, duidt meteen het belang aan van de heerlijkheid Assche. Deerlijk is van oudsher een landbouwgemeente. In 964 schenkt Arnulf de Grote, graaf van Vlaanderen, de Gentse Sint-Pietersabdij grote gebieden uit zijn domein, het Medelewoud, het Sauselebos en een deel van het Feretwoud. Die schenking wordt in 994 door de Franse koning Lotharius bevestigd. De abdij laat in de volgende eeuwen het Medelewoud systematisch ontginnen en in cultuur brengen. Dit geeft aanleiding tot het ontstaan van heel wat omwalde hoeven, van waaruit de ontginning van de parochie doeltreffend wordt georganiseerd. De Gaverbeek vormt de ontginningsgrens. Pas na enkele jaren dienen de 'pachters' heerlijke renten te betalen, zodat ze de kans krijgen een rendabele herenboerderij uit te bouwen. Sommige van deze boerderijen zullen zich ontwikkelen tot een autonome heerlijkheid. Te vermelden zijn de nu nog bestaande, maar sterk verbouwde hoeves "het Goed Scaecx te Bruyelstraete" (Desselgemstraat nr. 141) en "het Goed ten Bruyele" (Desselgemstraat nr. 44). Het Feretwoud deelt niet in deze ontginningsfase en wordt terug in het bezit genomen door de graaf van Vlaanderen, en wordt pas later ontgonnen. De oudste vermelding van Deerlijk - Derlike - dateert van 1070. Ze is ons echter enkel bekend in een afschrift van het einde van de 13de eeuw. De volgende vermelding - Tresleca - dateert uit 1100.

De parochie Sint-Lodewijk komt pas in de 19de eeuw tot ontwikkeling. In de 18de eeuw valt het ontbreken van een echte dorpskern op. De in de 17de eeuw opgerichte kapel wordt wel afgebeeld op het landboek van Deerlijk (1747) en de Ferrariskaart (1770-1778) als "Clle te Keselberghe". De huizen, een 78-tal en een tiental boerderijen, staan verspreid over het ganse grondgebied, dat gekenmerkt wordt door kleine kavels, bosjes en arme zandgronden. Door de aanleg van de Pladijsstraat in 1872 en de modernisering van het wegennet wordt de in 1855 opgerichte parochie tijdens de tweede helft van de 19de eeuw uit haar isolement gehaald. De Kapel-, Pladijs- en Kerkstraat vormen geleidelijk aan een aaneengesloten dorpskern. De

[8] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14707 (geraadpleegd op 11/11/2020).

inplanting van de moderne woonwijk in het derde kwart van de 20ste eeuw tussen de Olieberg-, Pladijs- en Kapelstraat vormt een belangrijke vernieuwing en heropleving van de parochie.
In het centrum van Sint-Lodewijk bevindt zich de parochiekerk O.-L.-Vrouw Onbevlekt Ontvangen en Sint-Lodewijk, een Neogotische kerk gebouwd in 1869 naar ontwerp van provinciaal architect P.N. Croquison (Kortrijk). De kerk verving de 17de-eeuwse kapel. Op 30 september 1666 wordt door de Kortrijkzaan Adriaen Andries en zijn echtgenote Johanna Dhondt een beneficie gesticht "op de plaets ghenaempt den Pladijshoek up het uiterste van Derlick". De kapel werd gewijd tot "den dienst van de onbevlekt ontfanghenisse van H. moeder Godts Maria". In 1747 vermeld als "Capelle te Keijselbergh". In 1777 wordt de z.g. "Kezelberge kapel" vergroot door L. Vandenberghe en in 1778 vragen de inwoners van het gehucht aan de bisschop van Doornik om iedere zondag en feestdag een mis op te dragen. In 1797 wordt de kapel door het Franse bestuur gesloten. In 1802, na het concordaat, wordt de kapel erkend als publieke bidplaats. Vanaf 1832 worden verschillende pogingen ondernomen om de kapel uit te breiden of een nieuw en groter bedehuis op te richten. In 1855 wordt de parochie officieel erkend. Op 5 mei 1868 wordt de eerste steen van de nieuwe kerk gelegd en in 1869 wordt ze ingewijd. In 1885 wordt de oude kapel afgebroken. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de kerk sterk beschadigd. De herstellingswerken worden uitgevoerd in 1921-1922. In 1969 wordt het kerkinterieur deels vernieuwd onder leiding van architect Pauwels (Kortrijk), waarbij onder meer het neogotische mobilair wordt verkocht.

4.5.2. KAARTMATERIAAL

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.
De Villaret-kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch

onderzoek, maar zijn moeilijk correct te georefereren. Op deze kaart is ter hoogte van het plangebied bos weergegeven. Centraal, eigenlijk waar de toekomstige wegenis komt, doorkruist een weg het plangebied. Ten westen van het plangebied is duidelijk een hoeve met walgracht te herkennen.

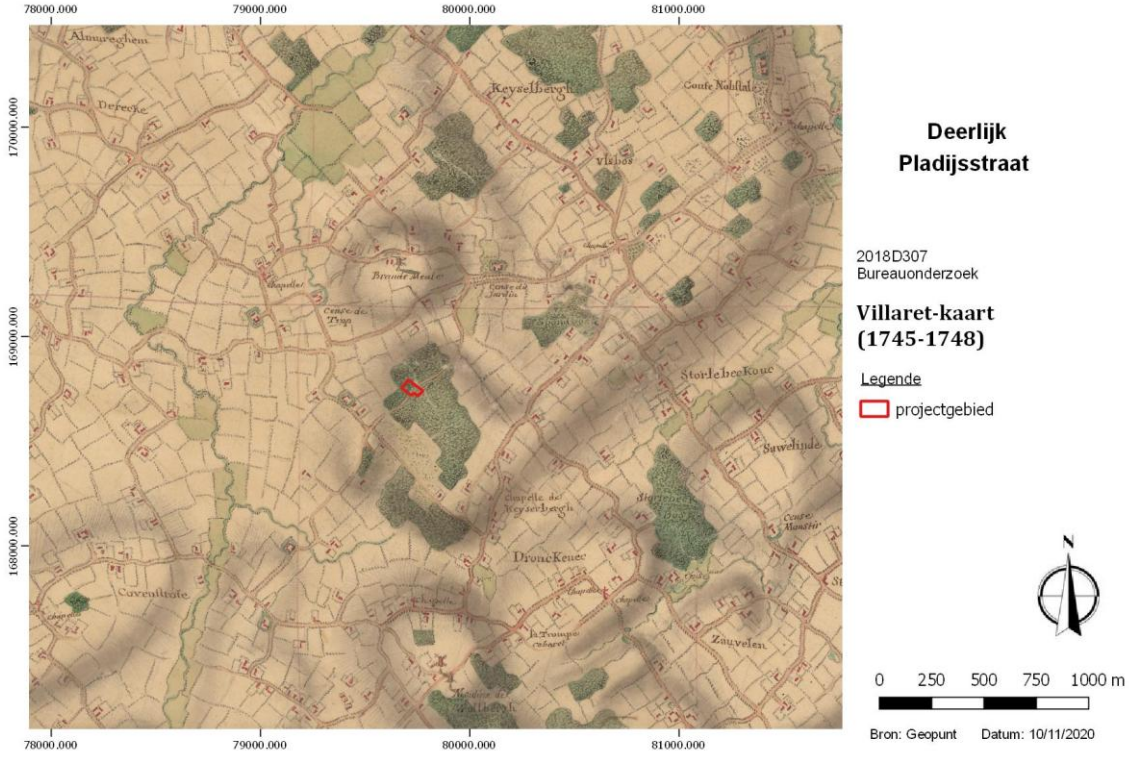
De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit en militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op deze kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied afgebeeld als bos (in het zuidoosten) en weiland (in het noordwesten). Mogelijks moet het plangebied wat naar het westen worden verschoven, ter hoogte van de Pladijsstraat.

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) worden enkele perceelgrenzen weergegeven binnen het plangebied. De kaart Vandermaelen (1846-1854karteert het ootselijke deel van het plangebied als bos. De Poppkaart (1842-1879) vertoont een grote gelijkenis met de Atlas der Buurtwegen. Van het noordwesten naar het zuidoosten lijkt een grens weergegeven.

Op de orthofoto uit 1971 is te zien dat het plangebied in gebruik is als akkerland en/of weiland. Op de orthofoto's van 1990 en 2013-2015 is te zien dat het plangebied afwisselend als weiland en als akkerland in gebruik is.

Figuur 15 Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

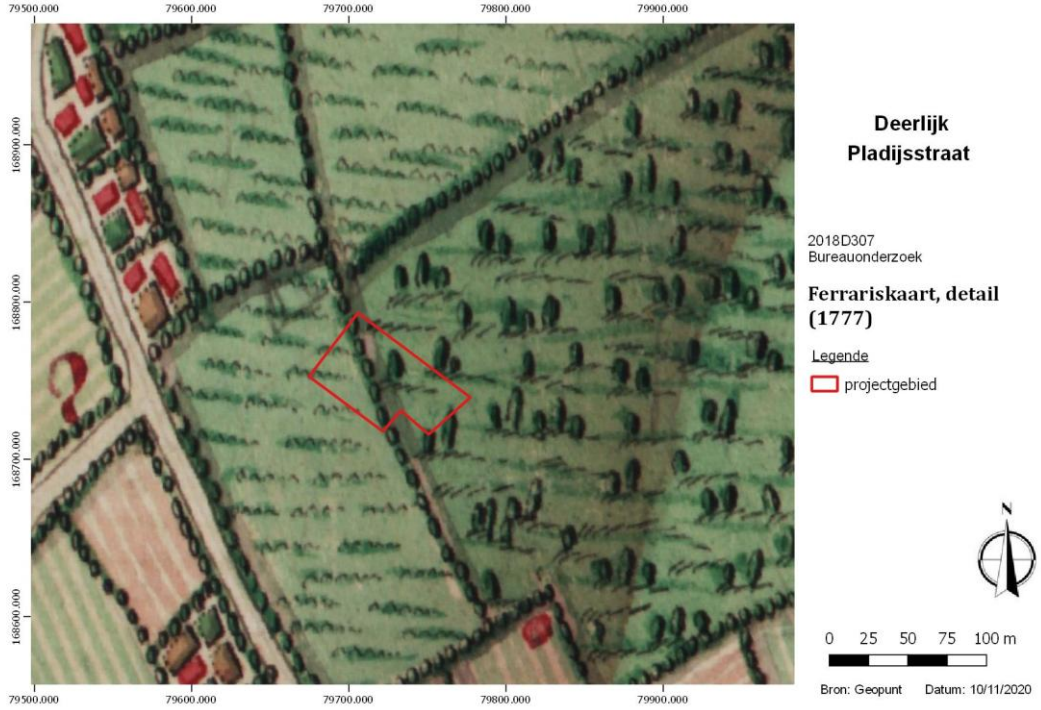
Figuur 16 Villaret-kaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

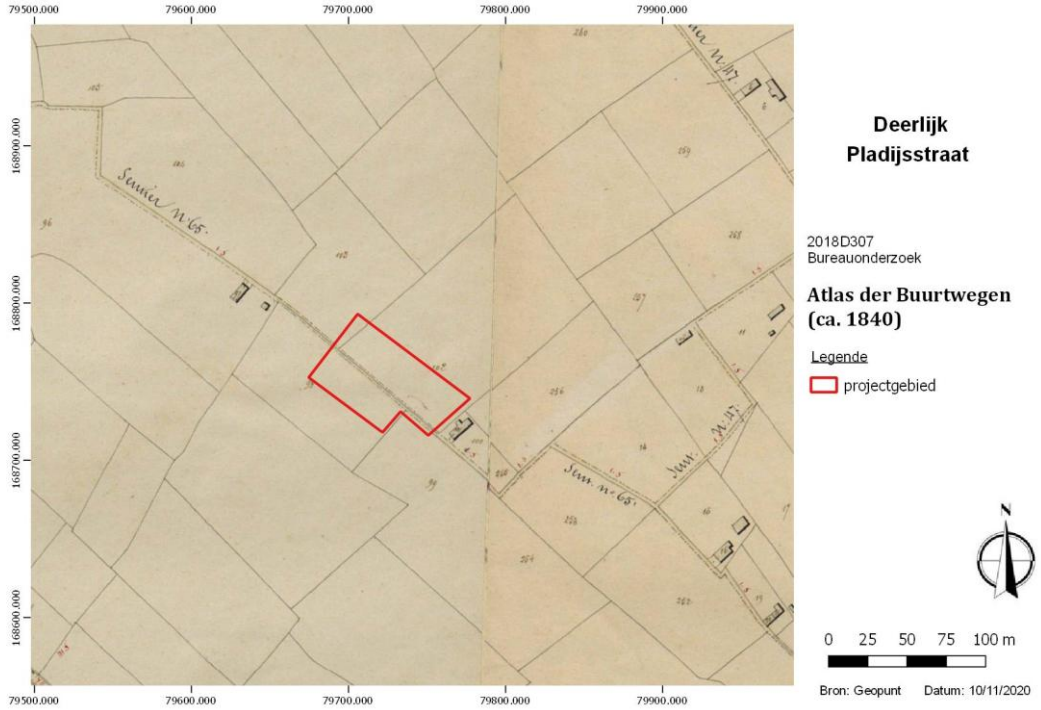
Figuur 17 Villaret-kaart detail (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

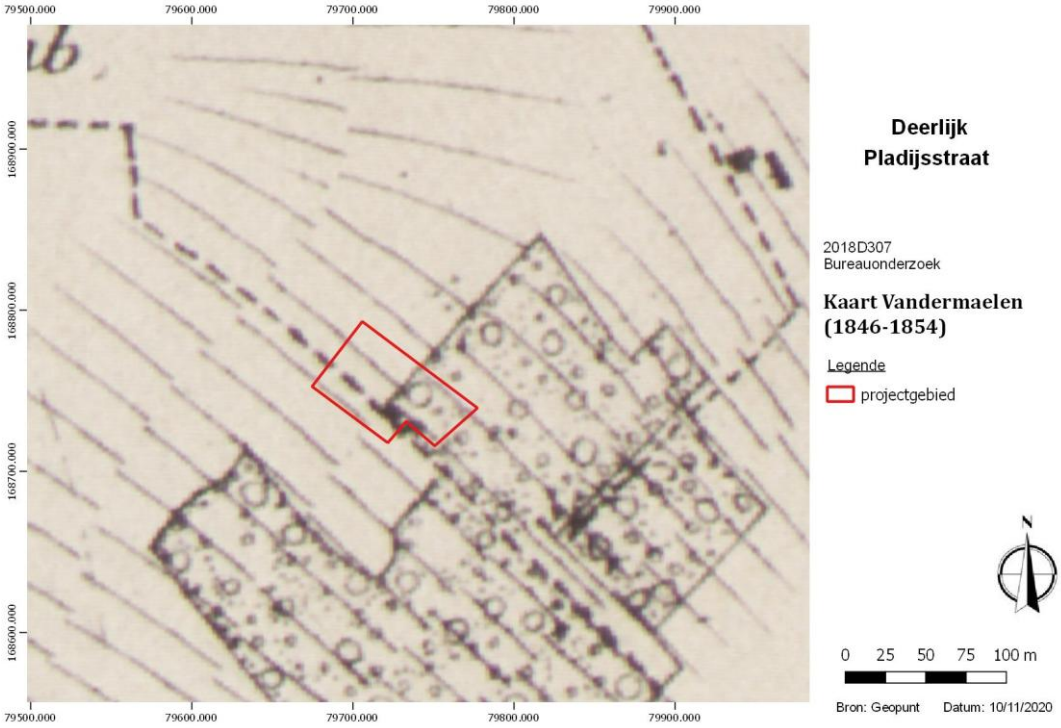
Figuur 18 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

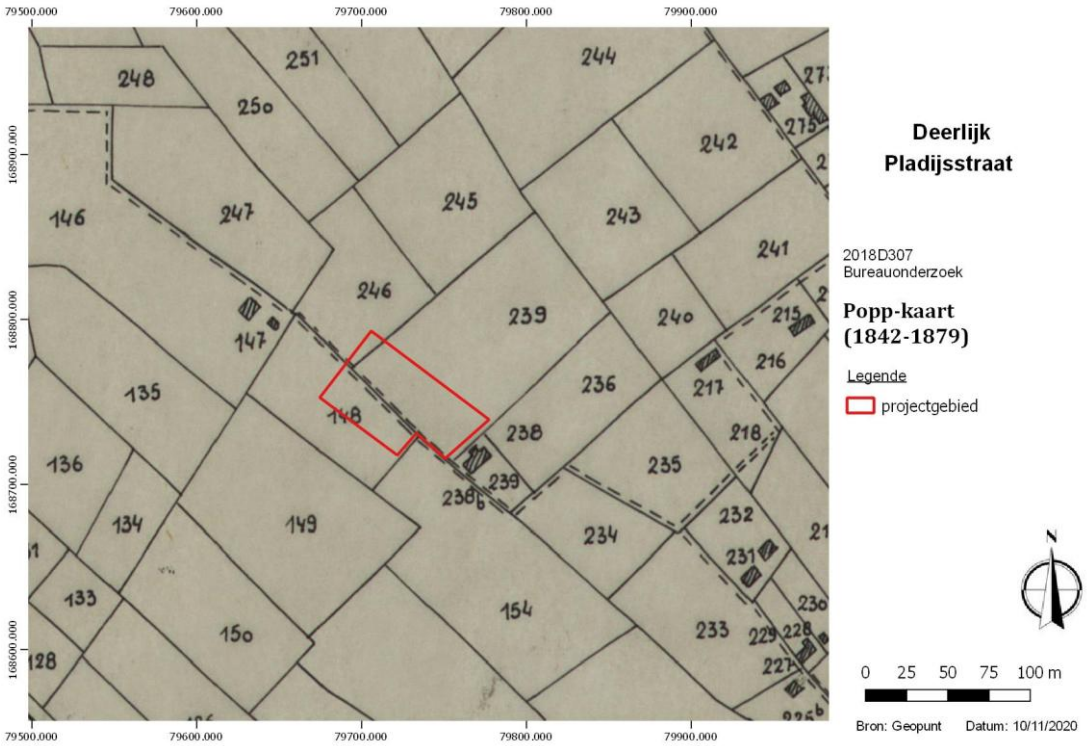
Figuur 19 Ferrariskaart, detail (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

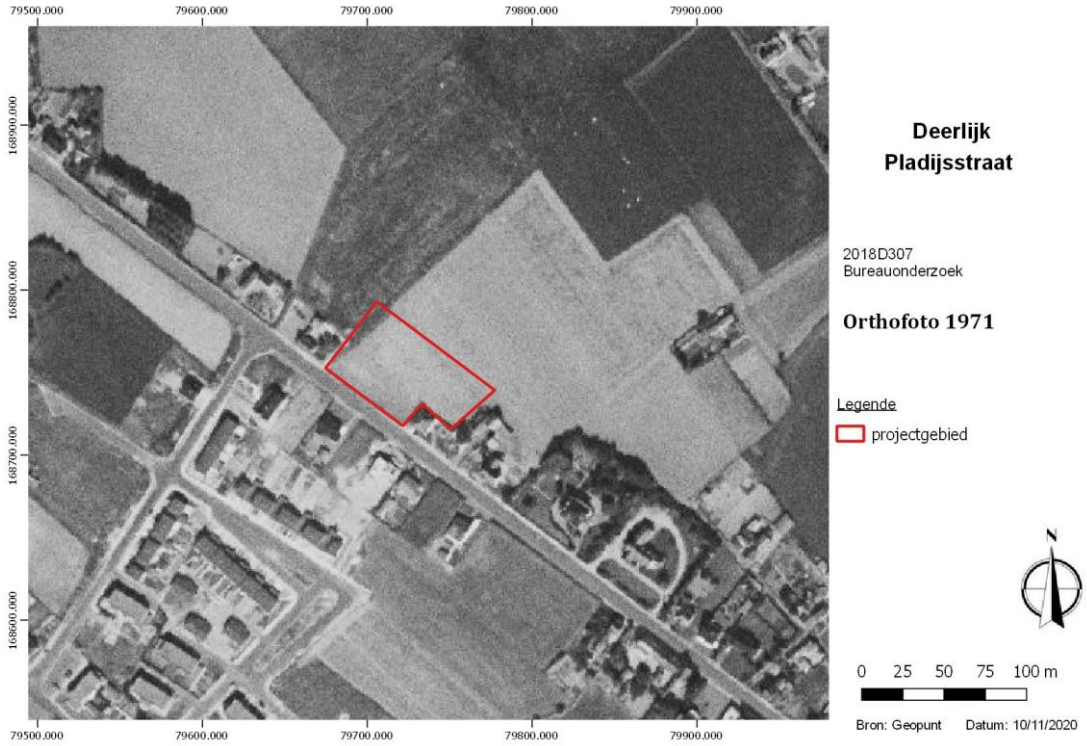
Figuur 20 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 21 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 23 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt)

Figuur 24 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt)

Figuur 25 Orthofoto uit 2013-2015. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.6.1. CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving enkele archeologische vindplaatsen vastgesteld. Op de inventaris onroerend erfgoed wordt volgende archeologische beschrijving van Deerlijk aangegeven: 'De oudste sporen van menselijke nederzettingen werden aangetroffen in het waterrijke gebied van de Gavervlakte. Zowel in Deerlijk, op ongeveer 1100m ten zuiden van de SintColumbakerk op de rand van de Gaverbeekvallei, als in Harelbeke werden ruim 2000 voorwerpen van vuursteen, waaronder een tweehonderdtal werktuigen (bijl, schrabbers en stekers) gevonden van jagers en voedselverzamelaars uit het late oud steentijdperk, meer bepaald uit de Tjongercultuur (ca. 9000 v.C.). Verschillende vondsten, zoals fragmenten van een gepolijste bijl- en pijlpunten op een site aan de Stationsstraat, wijzen ook op menselijke bewoning tijdens het Neolithicum of nieuw steentijdperk (ca. 3000-2000 v.C.). Ook nu concentreren alle vondsten zich rond de depressie van de Gaverbeek, wat het belang van dit gebied eens te meer benadrukt. Voorlopig ontbreken op Deerlijks grondgebied sporen uit de bronstijd en de ijzertijd, alhoewel er vermoedelijk ook in die tijd bewoning was. De vele vondsten in de omliggende gemeenten wijzen in die richting. Opgravingen op de terreinen van de Rijksbasisschool (1974), aan de Sint-Columbakerk (1977), het rustoord (1978) en op de terreinen van de voormalige ververij Ovelacq (1997) leveren voldoende bewijsmateriaal, zoals dakpannen, aardewerk en fragmenten van handmaalstenen en vuurbokken, voor de aanwezigheid van een Gallo-Romeinse nederzetting (2de-3de eeuw) in het centrum van Deerlijk, gelegen tussen de kerk en de Kapel ter Ruste. Een schat van ca. 45 munten, in 1848 gevonden op de wijk Belgiek, zou kunnen wijzen op het bestaan van een laat-Romeinse of Merovingische nederzetting (4de eeuw). Ten gevolge van de invallen van Germaanse stammen zijn vondsten uit deze periode in onze streken vrij zeldzaam'.

Ter hoogte van ID 70249, Sint-Lodewijk (De3) werd lithisch materiaal uit de steentijd gevonden.[9]

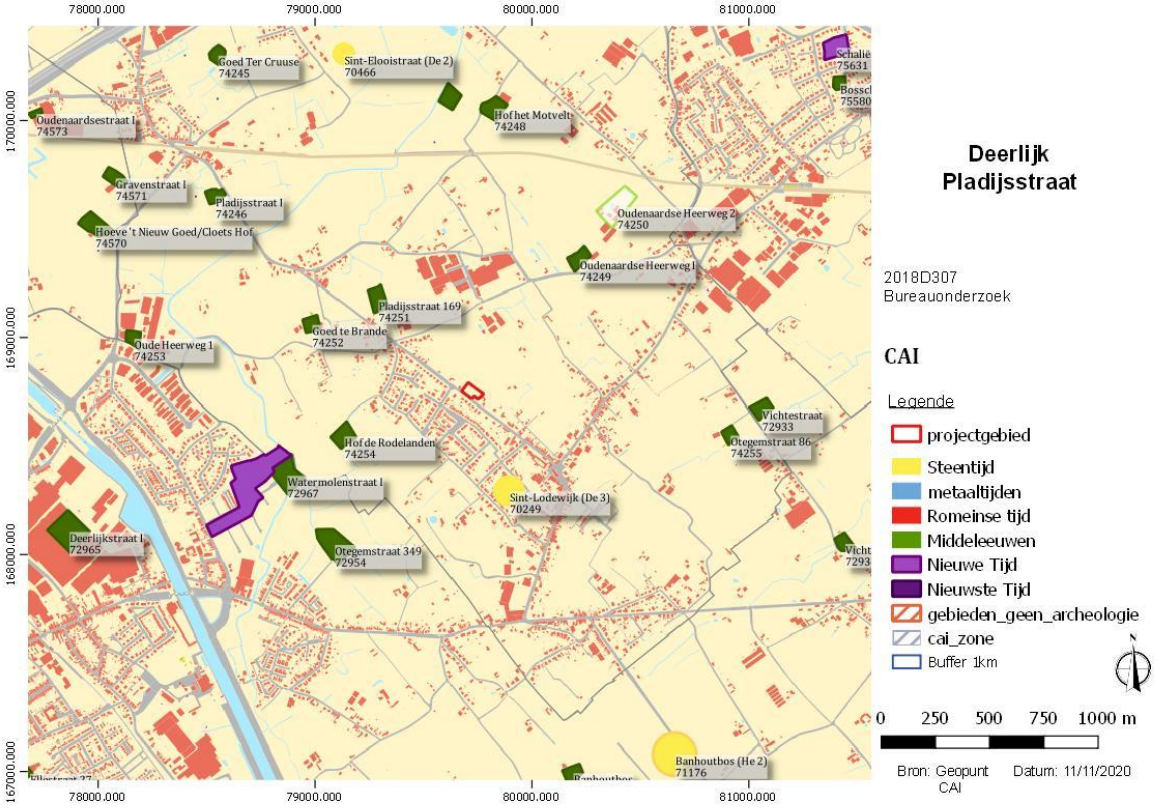
Rondom het plangebied werden enkele sites met walgracht geattesteerd. Het betreft ID 74251, 74254, 72967, 72954, 74249, 72933, 74248, 74246 en 74253.

Verder naar het westen aan de Stedestraat in Zwevegem werden naar aanleiding van de eerste woonuitbreidingswerkzaamheden twee archeologische vooronderzoeken uitgevoerd door Baac[10] en All-Archeo[11] (CAI ID 213092 en 159780). Bij de vooronderzoeken werden, met

[9] CASSEYAS, C. 1991.

[10] VAN DER DOOREN et al. 2016.

uitzondering van enkele perceelsgrachten, geen noemenswaardige sporen aangetroffen. Wel werden muurresten teruggevonden van de hoeve die hier stond. Er werd geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. De gebieden staan nu aangegeven als locaties waar geen archeologie meer verwacht wordt.

Figuur 26 CAI (Centraal Archeologische Informatie) op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt)

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE NOTA'S

- Deerlijk Sint-Lodewijk Windhalmlaan[12]: ten zuiden van het plangebied werd naar aanleiding van een geplande verkavling een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op een plangebied met een oppervlakte van 7500m². Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden slechts enkele grondsporen aangetroffen in het zuidelijke gedeelte van het projectgebied. Het gaat om een 19de -eeuwse gracht die overeenkomt met de huidige percelering en reeds kan worden onderscheiden op historisch kaartmateriaal. Daarnaast werd in de zuidoostelijke hoek van het plangebied een greppel aangesneden waarvan de

[11] REYNS et al. 212.

[12] https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/13147

datering wegens het gebrek aan vondstmateriaal echter onzeker blijft. Twee sporen kunnen met de Wereldoorlogen in verband worden gebracht. Het gaat om een bomput met obusmantelfragment en om een afvalkuil. Gezien het geringe aantal sporen en het geringe informatiepotentieel van het merendeel van deze sporen wordt een vervolgonderzoek niet zinvol geacht.

- Deerlijk Brandweerkazerne[13]: ten noorden van het plangebied werd naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen een proefsleuvenoderzoek uitgevoerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen nederzettingssporen aangetroffen, enkel grondvaste sporen die in verband gebracht kunnen worden met het in cultuur brengen van akkerland (afwateringsgrachten, perceelsgrachten). Er werd bijgevolg geen verder onderzoek geadviseerd.

[13] https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7552

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Op basis van bovenstaande informatie kan een archeologisch verwachtingspatroon naar voren worden geschoven. Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Villaret-kaart uit 1745-1748 toont aan dat het plangebied bebost was. Op de Ferrariskaart uit 1777 is het plangebied in gebruik als weiland en is het deels bebost. In de omstreken werd nog niet veel archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Landschappelijk gezien is de locatie van het plangebied matig interessant voor jager-verzamelaargemeenschappen, gelegen op een noordelijke uitloper van een verhevenheid. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Het plangebied bevindt zich niet echt in een dergelijke gradiëntzone, deze bevinden zich eventueel meer noordwestelijker, ter hoogte van de Leie. Op basis van de bodemkaart is eerder een matige bewaring te verwachten (sterk verbrokkelde B-horizont) van de bodem. De quartaire geologische kaart geeft bovendien zuivere eolische afzettingen weer binnen het plangebied.

Met betrekking tot sporensites (periodes vanaf het neolithicum) is het plangebied eerder gunstig gelegen voor gemeenschappen die van landbouw en veeteelt leefden. Het projectgebied ligt immers op een verhevenheid in de relatieve nabijheid van waterlopen. Dit is een geschikte nederzettingslocatie met vruchtbare drogere akkerlanden.
Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied een laag tot matig potentieel heeft op bewaarde steentijdartefactensites en een verhoogd archeologisch potentieel heeft op aanwezigheid van sites (klassieke sporenarcheologie net onder het maaiveld/ploeglaag) uit perioden vanaf het neolithicum.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
De directe omgeving van het plangebied is op archeologisch vlak nog grotendeels ongekend met uitzondering van enkele oppervlaktevondsten of laatmiddeleeuwse sites met walgracht. Archeologisch onderzoek ten westen van het terrein brachten geen noemenswaardige sporen of vondsten aan het licht. Wel kan gesteld worden dat het terrein vrij gunstig gelegen is zowel bodemkundig als landschappelijk voor het aantreffen van zogenaamde klassieke grondvaste sporen net onder het maaiveld.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
Er zijn gegevens die aantonen dat het bodemarchief verstoord is.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
De werken zullen een grote impact hebben op het aanwezige bodemarchief (graven funderingen, aanleg nutsleidingen, zwaar rollend verkeer).

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?
Zie Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Deerlijk Pladijsstraat. Het projectgebied wordt in deze studie Deerlijk Pladijsstraat genoemd.
Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 3911m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen.
Het bureauonderzoek toonde aan dat het plangebied gusntig is gelegen voor het aantreffen van bewoninsgsporen vanaf het neolithicum.
Gelet op de verwachting van klassieke sporenarcheologie, onmiddellijk onder de bouwvoor, is een proefsleuvenonderzoek de aangewezen manier om eventueel bedreigd archeologisch erfgoed in kaart te brengen. Op basis van de waargenomen relicten kan een gefundeerde beslissing genomen worden in functie van eventueel vervolgonderzoek. De te volgen strategie kan geraadpleegd worden in het Programma van Maatregelen.

7. BIBLIOGRAFIE

- https://www.geopunt.be/kaart
- https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/

- CASSEYAS, C. 1991, Steentijd in zuidelijk West-Vlaanderen. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling KULeuven.
- REYNS N. & VAN CELST M., 2012, Archeologisch vooronderzoek Zwevegem - Stedestraat, Rapporten All-Archeo bvba 068, Bornem.
- VAN DER DOOREN L. & DEMOEN D., 2016, Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Zwevegem - Stedestraat, Baac Vlaanderen Rapport 171, Gent.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Beslissingsboom bij het verkavelen van gronden. (bron: Onroerend Erfgoed) 5
Figuur 2 Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (rood kader) (bron: geopunt). 7
Figuur 3 Uitsnede uit het verkavelingsplan. (bron: opdrachtgever) 8
Figuur 4 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI) 10
Figuur 5 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI) 11
Figuur 6 Kadasterplan met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt) 11
Figuur 7 Bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt) 12
Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 13
Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt) 13
Figuur 10 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 14
Figuur 11 De bodemkaart en situering van het plangebied. (bron: geopunt) 15
Figuur 12 Rapport boring kb29d83e-B16 (bron: dov.vlaanderen.be) 16

Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt) 18
Figuur 14 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt) 18
Figuur 15 Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt) 22
Figuur 16 Villaret-kaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) .. 22
Figuur 17 Villaret-kaart detail (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 23
Figuur 18 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 23
Figuur 19 Ferrariskaart, detail (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) . 24
Figuur 20 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 24
Figuur 21 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 25
Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 25
Figuur 23 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt) 26
Figuur 24 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt) 26
Figuur 25 Orthofoto uit 2013-2015. (bron: geopunt) 27
Figuur 26 CAI (Centraal Archeologische Informatie) op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt) 29